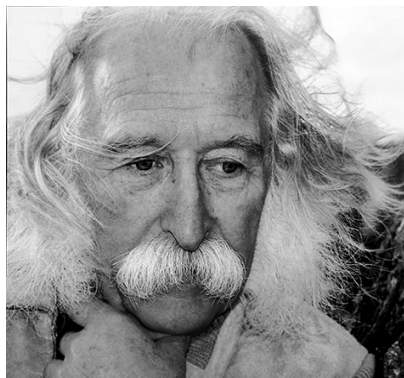

МАРЧУК Іван Степанович (12. 05. 1936, с. Москалівка Лановецького р-ну Тернопільської обл.) — живописець, графік, скульптор. Батько *Б. Півненко*. Державна премія України імені Тараса Шевченка (1997). Народний художник України (2002). Почесний член Міжнародної академії сучасних мистецтва в Римі (2006). Орден Свободи (2016). Відзнака Президента України «Національна легенда України» (2021). Член НСХУ (1988). Закінчив відділ декоративного розпису Львівського училища прикладного мистецтва (1956; викладачі *К. Звіринський, О. Шатківський*), факультет кераміки Львівського інституту декоративного та прикладного мистецтва (1965; викладачі *Д. Довбошинський, Р. Сельський*). Працював у Києві: художником в Інституті надтвердих матеріалів АН УРСР (1965–68); на комбінаті монументально-декоративного мистецтва (1968–84); ілюстрував журнали «Всесвіт», «Вітчизна», «Дніпро». На творчій роботі. Учасник художніх виставок від 1970-х рр. Персональні — у Києві (1979–80, 1982, 1985–87, 1990–91, 1994–95, 1998–2001, 2003–08, 2010–16), Москві (1979–80, 1988), Сідней (Австралія, 1989, 1993), Торонто (Канада, 1989), Нью-Йорку (1989, 1992), Детройті, Філадельфії (обидві — 1991), Вашингтоні (1992), Далласі (1993; усі — США), Лілі (Франція, 1999), Вільнюсі (2013), Мюнхені, Берліні (обидві — 2014), Варшаві, Кракові (обидві — 2015), Львові, Брюсселі (обидві — 2016).

Авторський художній метод Марчука не вписувався в рамки соцреалізму, тому офіційна влада і підконтрольний їй творчі спілки не визнавали його творчості; зазнав психологічного тиску й гонін з боку органів КДБ. Емігрував до Австралії (1989), жив у Канаді (1990), США (1990–2001), періодично відвідуючи Україну, остаточно повернувся 2001. Основні галузі — станковий живопис і графіка, керамічна пластика, монументальне мистецтво. Започаткований у серед. 1960-х рр. спосіб вираження власного світовідчуття втілюється у

наскрізному полістилістичному і політематичному циклі «Голос моєї Душі» (зокрема серія «Шевченкіана», 1982–84), що варіює новими відгалуженнями-циклами. За стилістикою, технікою виконання, колористичним вирішенням, тематикою картини систематизовано у цикли: «Пейзаж», «Цвітіння», «Кольорові прелюдії», «Портрет», «Нові експресії», «Натюрморт», «Біла планета I», «Біла планета II», «Виходять мрії з берегів», «Погляд у Безмежність».

Розробив авторську техніку — «пльонтанізм» (нанесення фарби тонкими кольоровими лініями, переплетенням яких під різними кутами досягається ефект об'ємності й світіння; таке зображення через складність філігранного виконання і трудомісткість практично не підлягає повторенню; уперше застосував 1972 у пейзажі). Згодом цей термін набув значення авторського творчого методу — оригінальної системи світосприймання і передачі на полотні, для якого характерна асиметрія ритмічних скорочень у кольорі й штрихах (мазках), метафоричність і символізм, деформація зображень, чим досягається ефект кульмінаційної напруги статичних образів; зосередження довкола тем екзистенції, буття людини, її місця у світі та проблем самопізнання. Діапазон напрямів образотворчого мистецтва, пропущених через призму самобутньої світоглядної системи і екстрапольованих на полотно, доволі широкий: від примітивізму (з чіткими ознаками архетипності) до реалізму, гіперреалізму, абстракціонізму, абстрактного експресіонізму, сюрреалізму й абстрактного сюрреалізму. Деякі роботи зберігаються в НХМ (Київ), Національному музеї у Львові, Шевченківському національному заповіднику (м. Канів Черкас. обл.). Про творчість М. знято д/ф «Голос моєї Душі» (1999, реж. О. Коваль). 2016 «Укрпошта» видала конверт із поштовою маркою «Скажи мені правду», засновано обласну премію ім. Марчука для обдарованих дітей у галузі образотворчого мистецтва.

Основні твори

Живопис — «Караюсь, мучуся, але не каюсь... (Т. Шевченко)» (1964; 1-а премія конкурсу студент. робіт); монум. керам. панно — «Ярослав Мудрий», «До далеких планет» (обидва — 1971); 6 полотен для готелю «Україна» в Москві (1974); «Тіні на снігу» (1974), «Бриніли струни навесні» (1976), «Квіти мого дитинства» (1980), «Художник Р. Сельський» (1981), «Ніч у степу» (1983), «У дорозі (Автопортрет)», «Спокій на планеті», «Золоте мереживо», триптих «Монолог» (усі — 1986), «Зимова дорога» (1987), «І вітер проходив крізь тіло його», «Чорнобильська Мадонна» (обидва — 1989), «Пробудження» (1992), «Осяяння», «Сліди

давнини», «Єва», «Блакитна симфонія», «І відкриються таємниці», «Так плине час» (усі – 1993), «Нерозгадані тайни», «Розірвана мелодія», «Один у просторі», «Ліричні звуки», «Скажи мені правду» (усі – 1994), «Звуки органа», «Загублені квіти», «І почув він голос давній» (усі – 1995), «Світло в її руках» (1996), «Вигравало сонце на узліссі», «І гладили очі форми творіння його» (обидва – 2000), «І розплющив місяць очі свої», «Різдва на ніч» (обидва – 2002), «Весна уже в дорозі», «Сходить сонце над Дніпром» (обидва – 2004), «Ранкові заморозки», «Чари місячної ночі», «Таке тепле сонце весняне» (усі – 2005), «Віки торкалися його», «Народились, вирости, пішли», «Птахи у вирій полетіли» (усі – 2007), «На струнах лісу сонце вирає» (2010), «За могутнім дубом старий дім стоїть», «Деся за лісом сонце сходить» (обидва – 2012), «Копиці гріються на сонці», «Погляд проти сонця» (обидва – 2013), «Котилося сонце ярмом» (2015).

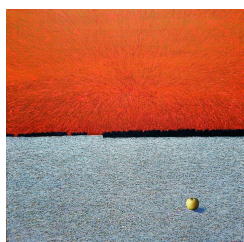
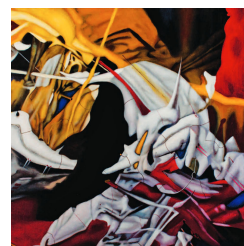
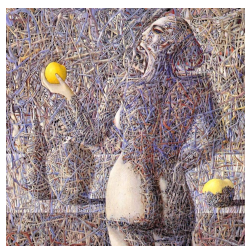
Рекомендована література

1. Марчук Іван: Каталог. К., 1990;
2. Іван Марчук. Життя і творчість. К., 1996;
3. Рутковський О. Спокуса величчю // ОМ. 1999. № 1-2;

4. Бушак С. М. Тернистий шлях Івана Марчука // Сучасність. 2000. № 2;
5. Іван Марчук. Живопис: Альбом. К., 2000;
6. Іван Марчук: Альбом-каталог. К., 2004;
7. Бушак С. М. Воістину вічно живий («Шевченкіана» Івана Марчука) // Т. Шевченко в моєму житті. К., 2004;
8. Марчук Іван. Дорога додому: Альбом. К., 2008;
9. Іван Марчук. Погляд у Безмежність. К., 2011;
10. Стрипко Т. Той, кому одного Всесвіту замало // ЛУ. 2011, 12 трав.;
11. Климчук О. О. «Я єсмь...» (Іван Марчук): Есей-біографія. К., 2012;
12. Стрипко Т. У його картинах – образ сучасного світу // Уряд. кур'єр. 2013, 30 трав.;
13. O. Balun. Ivan Marchuk. Kunst, die Grenzen überwindet. München, 2014;
14. Іван Марчук. «Вчора, сьогодні, ... завжди»: Каталог. К., 2016;
15. Іван Марчук. Генотип вольності: Каталог. К., 2016;
16. Шевченкіана Івана Марчука: Каталог. Т., 2016.

С. М. Бушак, Т. О. Стрипко

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Марчук Іван Степанович / С. М. Бушак, Т. О. Стрипко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-65752>. – Останнє поновлення : 2025.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).